

ב דלא נגילה ונשמחה בך חמון
 נישא אדם אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי ליבטל
 רבי אירי מעשה באשה אחת בצידון ששהתה עשר שנים עם בעלה
 ילדה אתון נבי ד' שמעון בן יוחאי בעיין למשתבקא דין מדין אמר
 חייבון כשם שנודוונתם זה לזה כמאכל ובמשתה כך אין אתם
 נרשים אלא מתוך מאכל ומשתה והלכו בדרכיו ועשו לעצמן יש
 סעודה גדולה ושכרו יונו מדיא כיון שנתישבה דעתו עליו אמר

לה בתי ראי כל חפץ טוב שיש לי בבית וטלי אותו ולכי לבית אביך מה
 עשתה היא לאחר שישן רמזה לעבדיה ולשפתותיה ואמרה להם שאהרו
 במפתח וקרו אותו ותליכוהו לבית אבא בחצי הלילה ננער משנתיה כיון
 דפג חמריה אמר לה בתי היכן אני נתון אמרה ליה בבית אבא אמר לה מה
 לי לבית אביך אמרה ליה ולא כך אמרת לי בערב כל חפץ טוב שיש בביתי
 טלי אותו ולכי לבית אביך אין חפץ טוב לי בעולם יותר מסך הלכו להם
 אצל רבי שמעון בן יוחאי ועמד והתפלל עליהם ונפקדו ללמדך מה הקדוש
 ברוך הוא פוקד עקריות אף צדיקים פוקדים עקריות והרי דברים קל וחומר
 ומה אם כשר ידם על שאמר לכשר דם שכמותו אין לי חפץ בעולם טוב
 כמך נפקדו ישראל החכמים לישועת הקב"ה בכל יום ואומרים אין לנו
 חפץ טוב בעולם אלא אתה עאכ"ו

דרשות לראש השנה

ריא

1

לדוד ד' אורי וישעי (תהלים כו, א) ודרשו חז"ל בפסיקתא (דרכ כהנא, פסקא
 אחרי מוח): "ד' אורי בר"ה, "ישעי" ביה"כ, ונבאר כע"ז למה ייחס לשון
 "אורי" על השי"ת לר"ה ו"ישעי" ליה"כ דוקא, ונקדים מה שמבואר בוורה,
 וכן נוהגין להלכה עפ"ד הפוסקים שלא להתודות בר"ה (כח יוסף ט" חקפד ומגא
 סם וע"ה), וכן נראה מתיקוני התפילה של ר"ה, שאינה כ"א בזכרון כבוד השי"ת
 והגדלת הודו לפני כל, וענין יודי לחטא ועון לא נמצא בה כלל. והדבר צריך
 ביאור מאד, הלא העיקר אצלנו שראש כל הסמים היא התשובה והיודי הוא
 עיקר גדול בתשובה, ואיך בר"ה שהוא יום הדין יום נורא ואיום, נהי' מזהירים
 שלא לקחת לנו את הפרקליט הגדול הזה של יודי, והוא דבר מתמיה.

אמנם לאחר העיון הדבר מבואר מאד, ומורה על גודל אהבת השי"ת
 לישראל, שזהו דבר פשוט, שאע"פ שכל חשוכה מועלת וכל זמן שאדם מתחרט
 מן החטא, אפי' בהרהור תשובה כעלמא, החטא הולך ומתכבס, מ"מ ודאי אינה
 דומה כלל מעלת התשובה הבאה עם השכל, שישכיל בגדולתו ית' ויקר קדושת
 התורה ומצותי' ומעלת ישראל ומה שהאדם פועל לטוב בעשותו רצון קונו,
 שכל אלה הענינים יביאו את האדם לתשובה מאהבה, ש"ידונות נעשות לו
 כזכיות" (יומא פו, ב), אל התשובה הבאה בלא חשבון כזה כ"א מיראת עונש
 פשוטה, אבל החילוק בין תשובה מיראת העונש לתשובה מאהבה הוא,
 שתשובה מיראת עונש אי"צ שום הכנה כלל, כי תיכף כשמוסי' על לב כי אין
 הקב"ה ותון ושיבא במשפט על כל נעלה הוא מתחרט מחטאיו, מה שא"כ
 תשובה מאהבה דרושה לחשוב על הכנה לתשובה בהעקרים המביאים אליה. אבל
 החילוק שבין תועלת המגושה מתשובה מאהבה אל התועלת שמגיעה מתשובה
 מיראה גדול מאד, כי לכך היתרון הגדול שבין ודונות לשגגות הנאמר בתשובה
 מיראה לודונות כזכיות האמור בתשובה מאהבה (שם), עוד יש יתרון נוסף. כי
 הלא "עבדיה מטמטמת לבו של אדם" (שם לט, א), ואור השכל האלהי שמאיר
 בנפשו להורות לו הדרך הישרה ושיכיר כל מכוול עון למען יסור ממנו,

מתחשך ע"י עניני החטאים שמאפילים את זוהר הנפש החכמה. ע"כ האיש
 שהלך בדרכי לבו משך זמן רב ולא שם לבבו אל דרכיו לישור כראוי, אם
 בא אח"כ לשוב רק מיראה, אע"פ שכבר יצא ממוקשי מוח אל מקום ההצלה,
 עם כל זה אי אפשר כלל שתהי' תשובתו שלמה, כי אי אפשר שיכיר כל פרטי
 חטאיו וקלקוליו מעשיו, כי דרך רשעים באפילה, והאור האלהי אינו שלם אצלו
 מאחר שלא הספיקה תשובתו כ"א שיעשו ודונותיו שגגות, והרי גם השגגות
 מחשיכות וזהו הנפש אפי' מצד עצמן מכש"כ כשהן באות מכת ודונות. והאור
 האמיתי מאור קדושת התורה והמצות, בא אל נפש האדם רק כאשר יעשה
 אותן ויתבונן אל ערך קדושתן ודוממות תכליתן באשר נתונות הן מאדון כל
 המעשים ית"ש, וע"י האור הזה המאיר בנפשו יכיר היטב פרטי מעשיו ויתקן
 גם הדברים שלא הרגיש בהם וזלת אור האלהי הוה. ע"כ אמר דוד המלך ע"ה
 כשביאר מעלת החורה ומצותי' במזמור "השמים מספרים": "גם עבדך נוהר
 בהם בשמרו עקב רב, שגיאות מי יבין וגו'" (תהלים יט, יב-ג), שכונת הדברים
 לפ"ד היא שפי' "נוהר" הוא ע"ד שפי' הראשונים מלשון זוהר (ע"י נפש החיים,
 שער א פרק כ הגהה ב), אמר "גם עבדך" אימתי יגיע לנפשו האור האלהי הוה
 עד שיהי' "נוהר" ומבהיק ע"י אור התורה והמצוה, דוקא "בשמרו עקב רב",
 פ"י בשביל גודל מעלתם ורב ערכם, לא בשביל יראת העונש בלבד. ועי"ז
 "שגיאות" כאלה אשר "מי יבין" אותן ו"נסתרות" מצד שכל האנושי, מכל אלה
 "נקני". אבל אי אפשר לבקש על נקיון השגיאות והנסתרות כ"א אחרי
 ההשתרלות להכיר את הנסתרות, והוא העסק בתשובה ובמצות מאהבה, מצד
 הכרה בגדולת השי"ת וגדולת מצותיו, כמו שאמרו חז"ל: "עשה דברים לשם
 פעלם" (נדרים טב, א).

ובפסיקתא (דרכ כהנא פסקא כה "שובה"): "וד' נתן קולו לפני חילו' (יואל ב,
 יא) בראש השנה, כי רב מאד מחננהו' (שם) אלו ישראל, כי עצום עשה דברו'
 (שם) שהוא מעצים כחן של צדיקים שיעשו רצונו". ונראה לבאר כונתם ז"ל
 שהורו לנו ענין נ"ה שהוא כעין הקדמה לימי התשובה אע"פ שהוא מכללם.
 רק ענין ר"ה הוא להמליך את הכורא ית' עלינו, ולהכיר גדולתו וקדושתו
 ומעלת קדושת התורה והמצות ומעלת ישראל, ועל זה תקנו רז"ל מלכיות,
 זכרונות, שופרות. מלכיות, כדי להכיר גדולת השי"ת שהוא מלך גדול על כל

הארץ. זכרונות, כדי להכיר מעלת בג"א בכלל ומעלת ישראל בפרט שהם נזכרים
 לפניו, וכמש"כ: "ויופזר להם ברינתו" (תהלים קו, מה), ועי"ז יתעורר לתשובה
 מאהבה. אך צריך עוד להכיר גדולת התורה, ע"כ נתנו שופרות שמסופר בהם
 ענין מתן תורה, "אתה נגלית בענן כבודך... על הר סיני ללמד לעמך תורה
 ומצות וכו'", שמוה נכיר רוממות התורה והמצות שבידינו שראוי שנדקדק בהן
 עד מאד. והנה כדי שיקבע לבבנו גודל מעלת ישראל וחבתם לפניו ית', שרצונו
 שתהי' עבודתם עבודת בנים למקום יהיה עובדים מאהבה, קבע יום ר"ה
 להמליך אותו ית' קודם התשובה, ולשום אל לב כל הענינים המביאים לאהבתו
 ית'. ועפ"י חז"ל מנע אותנו מהתודות לפניו עד עבור כל סדר היום וקדושתו
 כדי שיתעורר לבבנו בתשובה מאהבה, או נוכל להתודות כראוי. וכדי להורות
 על זה ישיראל עומרים במדרגה רמה והם נתבעים מפני חבתן בתשובה
 מאהבה, שא"א כ"א אחרי הכנת היום הקדוש הזה, קבעו לנו אנשי כנה"ג
 בתפילה כל הענינים המורים שאנו נתונים לאהבתו ית"ש, עד שביום המשפט
 אין אנו משימים על לב להאריך כי"כ בצרכי עצמנו וכל האריכות אינה כ"א
 בכבוד שמים, וגם כשמבקשים על צרכי עצמנו "זכרנו לחיים" אנו מסיימים
 "למען קול אלהים חיים" למען כבודך שנראה בעולם ע"י הצלחת ישראל. והנה
 ענין קול שמתחסם אל השי"ת כבר ביארו המפרשים שהוא שפע שכל (ע"י משה
 נביאים א פו, ב יב), כמו "קול ד' בכח וגו'" (תהלים כט, ד) שכונתו שפע השכל
 הנשפע ממנו ית', (ויש ג"כ שהוא קול נבואה). לזה אמר שכר"ה השי"ת משפע
 שפע שכל כדי להכיר כבודו וגדלו, "וד' נתן קולו לפני חילו' בראש השנה",
 ופי' הטעם "כי רב מאד מחננהו" פי' רב באיכות וחשיבות, "אלו ישראל" שהם
 חשובים וראויים לתשובה מאהבה, ע"כ ראוי להקדים להם היום המקודש הזה,
 שהוא מכשיר לתשובה מאהבה. והנה הבעלי תשובה שבישראל צריכים
 להקדמת ר"ה כדי לזכות לתשובה מאהבה, והצדיקים כדי שיוסיפו אומץ יותר
 בעבודתו, שהיא תשובת הצדיקים כמפורסם מעשה דר"ס גאון ז"ל (ע"י סידור של
 שנת, ב, דרוש ג פרק ג), אמר "כי עצום עשה דברו' שהוא מעצים כחן של צדיקים
 שיעשו רצונו", ע"י ההכרה בגדולתו שר"ה מיוחד לזה, מוסיפין הצדיקים כח
 לעשות רצונו, כי מתוך שמשכילים עכשיו יותר בגדולתו הם מכירים שעבודתם
 הקדמת לא היתה חשוכה כלום, ועי"ז גם הצדיקים הגדולים עסוקים הם

בתשובה. זוהי ג"כ טובה לישראל, שע"י שכולם יחד נעשים אגודה לעשות תשובה מתקבלת התשובה ביותר בכלל תשובת הצדיקים, מה שא"כ אם הצדיקים לא היו עסוקים בתשובה כלל לא הי' שיתופם עם הבינונים שיתוף גמור, כיון שזה עסוק בדבר אחד זה כענין אחר. ואמר שכל זה הוא הקדמה ליום ד' הגדול (ע"י יחל ב, יא) והוא יו"ב, כדי שתהי' התשובה שלמה ליו"ב והזכות גדולה.

והנה לכאורה יש לחקור במניעת הידוי ברה"ה, דלכאורה יוכל לצאת מזה ח"ו הפסד גדול. שהרי סגולת הידוי נודעת בווה"ק (פינחס ולא, א) שגדולה מאד שכל המקטרגים פורשים ממי שמתודה ואין דינו נמטר כ"א למלך מלכי המלכים הקב"ה בעצמו. ודבר זה גדול מאד שהרי על זה התפלל דוד המע"ה "מלפניך משפטי יצא" (ההילים יז, ב), שע"י שימסר משפטו אליו ית' הזכות קרובה מאד, כי רבים רחמיו. א"כ כיון דשלב כמות ליום הדין, צדיקים גמורים נכתבים ונתחמים לאלתר לחיים, רשעים גמורים למיתה, רק בינונים תלויים ועומדים עד יו"ב וחלוי בתשובה (ראש השנה סו, ב), א"כ הלא כל אחד יחד ח"ו שמא הוא מכלל הרשעים, והלא כשיתודה ימטר דינו למלכא קדישא ית' ואולי יש תקוה, אבל בהתרשלו מידיו והמנעו מזה שמא בתוך כך יגמר משפטו חלילה. אך צ"ל שכדי שיצא אדם מכלל רשעים גמורים די בהרהור תשובה והסכמה בלב לשוב בלב שלם לימי התשובה הבאים ולכל השנה הבע"ט, אע"פ שהשלמת התשובה היא דוקא ע"י ודוי פה. וטעם הדבר כי עיקר חיות האדם כל זמן שהוא בגופו הוא ע"י הדיבור וכמש"כ: "לנפש חיי" (בראשית ב, ז) "לרוח ממללא" (תרגום אונקלוס סט), והכתוב אומר: "אשר יעשה אתם האדם וחי בהם" (ויקרא יח, ה) שיכוון ג"כ שיעשה המצות בחיותו העקרית, וכמ"כ התשובה ראוי שתעשה בכח החזק שבחיים שהוא כח הדיבור וכל זמן שהיא במחשבה בעלמא היא חלושה. וכך א"י בתיקונים (תיקוני זוהר, סוף תיקן לב) שהרשעים שהרהרו תשובה לפני מותם ולא הוציאו כפה צריכים הצדיקים לירד לגיהנם להעלותם, ובעצמם אינם יכולים לעלות. הרי שהתשובה שבלב לבדה חלושה, וראוי א"כ לפתור ח"ו שמא לא תספיק להוציאו מכלל רשעים גמורים. אבל כל זה הי' אם הי' מתרשל מידוי כפה ע"י עצלות או פריקת עול ח"ו, או ע"י שאינו מחשיב חטאו לפגם וכיו"ב, אבל ברה"ה שאין אנו מתודים כפה

לכבוד שם השי"ת, כדי להורות שעדיין אין אנו מכירים אך להתודות לפניו ית' עד אשר יערה עלינו רוח ממרום ע"י קרושת היום הקדוש והתקיעות והתפילות הנאמרות בו, א"כ הוא ית' מחזק ג"כ את כח המחשבה של הרהור התשובה, אע"פ שלגבי האדם הגופני הוא כח חלש מ"מ השי"ת מחזקו כיון שהוא לכבודו ית', אין לפתור. זהו מאמר הפסיקתא וביאור הכתוב לדעתם ז"ל "יד אורי ברה"ה", כלומר איני מתודה ברה"ה כ"א אני עסוק שיאיר ד' אורי ואכיר איך לשוב כראוי, ועי"ז אושע ביה"כ, שאו תגמר התשובה הגמורה. שמא תאמר, כיון שאין כאן ודוי פה יש לפתור ממקטרגים, אמר: "יד מעוז חיי", מחזק כח החיים החלשים שלי שהוא המחשבה וההרהור, כיון שהוא לכבודו ית' א"כ "ממי אפחד". ומש"כ: "בקרב עלי מרעים לאכל את בשרי" הוא ע"ד המתבאר בווה"ק (בראשית מא, א) שהמהרהרים בתשרי שלא הוציאו כפה נקראו בני בשר ועליהם נאמר: "יבוא כל בשר להשתחות" (ישעיה סו, כג), אבל כאן "המה כשלו ונפלו" ולא ישלטו בבשרי, כיון שהדיבור נמנע מהדין.

(מדבר שור, הדרוש השמונה עשר, עמ' קנ)

